

Opavský přírodovědný zpravodaj

květen 2014

Elektronický měsíčník o přírodě a lidech kolem ní nejen na Opavsku

**Neofilie a neofobie. Stále
mezi nimi hledáme míru**

**Projekt Arboretum pro
slavíky na ZŠ Ochranova**

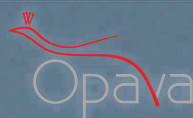
**O lípách píše
inženýr Miroslav Frank**

**Vrabce zachraňují
fastfoody a supermarkety**

**Chraňme jezevce jako
užitečné zvíře**

**Oslavy Dne Země v Opavě,
přehlídka škol a organizací**

S podporou Statutárního města Opavy
vydává občanské sdružení Natura Opava

Každý z nás má rád více či méně technické novinky. Někdo se bez nich nerad obejde, jiný dá na tradici, protože účelnost výrobku je ověřena časem. Zamyslete se a zjistěte jací jste?

ZŠ Ochranova Ilji Hurníka má dvě budovy. Jednu na Ochranově ulici a žáci prvního stupně navštěvují školu na ulici Pekařské. S paní zástupkyní ředitele Mgr. Romanou Foltýnovou si povíme o památné lípě na jejich pozemku a záměrech vysadit nové stromy a zřídit z těch vykácených broukoviště. V blízkosti této školy hned za plotem byl na pozemku města nedávno pokácen keřový porost, ve kterém hnízdil slavík obecný. Učitelky i žáci ho často poslouchali, a to je přivedlo na myšlenku napsat environmentální projekt "Arboretum pro slavíka". Tato pěkná myšlenka koresponduje i s jejich úspěšným pěveckým sborem Domino, který proslavil školu. Je potřeba keřový porost znovu obnovit a slavík se vrátí. Určitě se jim to podaří.

Místo v raduňském zámeckém parku, kde roste česnek medvědí, znají snad všechny kuchařky z blízkého okolí. Z jeho čerstvého lupení se připravuje jarní salát.

O lípách, které začnou zanedlouho kvést a vonět, nám napsal dendrolog inženýr Miroslav Frank.

Kdy jste naposledy viděli vrabce při krmení slepic? To je těžká otázka a přitom tento nezbedný veselý pták neodmyslitelně patří k našemu obydlí. Něco si o něm řekneme.

Mnozí obyvatelé Radkova drží palce Občanskému sdružení Radkov, které se snaží zachránit starou lípovou alej vedoucí z jejich obce do osady Dubové pro její historii, tradici a užitečnost. Jiní chtějí vysadit novou, přestože ta stará může sloužit jako refugium užitečných živočichů.

O našem jezevci toho ví nejvíc hlučinský Vladimír Baday.

Vrátíme se k celoměstským oslavám Dne Země v Opavě a zhodnotíme jarní expedici do řecké přírody, která proběhla za účasti opavských a ostravských přírodovědců. Zúčastnil se ji i vynikající muzejní preparátor Slezského zemského muzea Vilém Borůvka, který slíbil, že Natuře Opava pomůže při vytváření expozice v českém muzeu v řecké Preveze.

Květnovou omalovánku nakreslil opět Bořík Frýba.

Za redakci: Milan a Jakub Kubačkovi

K zamyšlení

Neofilie a neofobie, stále mezi nimi hledáme harmonii

Environmentální projekty

Lípa Svobody a záměr vybudovat Arboretum pro slavíky na ZŠ Ochranova

Botanika

Na jaře do Raduně za česnekem medvědí

"Ó vy lípy" o lípách píše inženýr Miroslav Frank

Zoologie

Přestali jsme chovat slepice, máme však pro vrabce supermarket a fastfoody

Ochrana přírody

Boj o Radkovskou lípovou alej. Může se zachránit jako ekopedagogická plocha?

Zoologie

Jezevec zimu částečně přespí v noře, žije z tukových zásob, liška musí lovit

Environmentální projekty

Na celoměstských oslavách Dne Země se představily školy i organizace

Poznávání přírody na jarní expedici do Řecka si přírodovědci pochvalovali

Publikace

Představujeme ukázkou z publikace

Napište nám do redakce

Elektronický měsíčník „Opavský přírodovědný zpravodaj“ je součástí projektu Kalendář přírody Opavska Natuře Opava. Projekt byl podpořen grantem Magistrátu Statutárního města Opavy v roce 2013. Zpravodaj má zviditelnit zajímavosti nejen o přírodě Opavska, ale také osobnosti a projekty, které souvisí s životním prostředím. Nabízíme všem zájemcům z řad učitelů, obcí, přírodovědců a všem, kterým není životní prostředí lhostejné, aby se na měsíčníku podíleli. Můžete zde volně prezentovat své projekty, myšlenky a zajímavá pozorování. Měsíčník je volně stažitelný ve formátu PDF na stránkách Natuře Opava a na stránkách Statutárního města Opavy. Dále je rozesíláný na školy a obecní úřady v okrese Opava.

Občanské sdružení Natura Opava - Czech Republic

E. Beneše 30, 747 05 Opava

tel: 00420 737 322 616

e-mail: info@natura-opava.org, web: www.natura-opava.org

facebook: www.facebook.com/naturaopava

Neofilie a neofobie, stále mezi nimi hledáme harmonii

Vykácet starou památnou lipovou alej v Radkově Dubová a vysadit novou, protože se přežila a je nebezpečná a navíc "škaradá" nebo ji ponechat jako památku na dobu minulou?

A tak je to se vším. Je to věčný boj mezi mládím a stářím, mezi moderním a tradičním. Mezi ponecháním něčeho pro památku nebo odstranění vzpomínek na něco, co již bylo a vybudování něčeho nového. V podstatě se jedná o strach z nových věcí, neověřených postupů na jedné straně a preferování nových na úkor starých, léty ověřených.

Nedávno jsme na výletě v autobuse sledovali jednoho účastníka zájezdu, kterého můžeme zařadit mezi lidi, kteří se stali otrokem novodobých elektronických pomůcek. Celou cestu měl co dělat. Po absolvování kulturních památek v navštíveném městě jsme zjistili, že se na svého spolucestujícího pana "Neofila", který utekl za poznáváním pamětihodností, docela těšíme. Nemuseli jsme se bát, že zabloudí. Přišel včas, autobus našel podle GPS a také podle ní zjistil, že už je v něm. Naposledy vyfotil digitálním fotoaparátem kapky deště na pravém a levém okně v autobuse, snad si chtěl zachytit okamžik před odjezdem a potom podle GPS zjistil, že se dal autobus do pohybu. Stačil ještě někam zatelefonovat, přičemž stále sledoval barevnou čáru na displeji GPS, která kupodivu kopírovala silnici, po které jsme jeli. Mezitím se napil ze dvoulitrové láhve kofoly, kterou nosil všude s sebou v batohu a začal rozbalovat bagetu. Vůbec by nás nepřekvapilo, kdyby tento obdivovatel novinek, které ulehčují člověku život, vytáhl odněkud mikrovlnnou troubu a začal si tu bagetu ohřívat.

Přemýšleli jsme, co ho ještě po příjezdu domů dnes čeká. Samozřejmě několik nutných neodkladných telefonátů a potom přenést fotografie z fotoaparátu do počítače a umístit je do složky "foto z výletu". Nesmí zapomenout přečíst si mailovou poštu, odepsat na několik neodkladných mailů a potom honem spát, čeká ho přece další den plný zážitků, které musí zaznamenat. Málem jsme zapomněli na facebook, do něho musí také nahlédnout, co kdyby mu člověk, kterého nikdy neviděl a třeba ani v životě vidět nebude reagoval na jeho výlev citů. Těm několika stovkám facebookových přátel přece potřebuje něco důležitého a vysoce soukromého říct. Náš pan Neofil se choval jako zvědavé a zvědavé dítě, působil nestále a tékavě. Jsou to typické vlastnosti mládeže i lidských. Jenže tento mladý muž měl okolo 35 let!

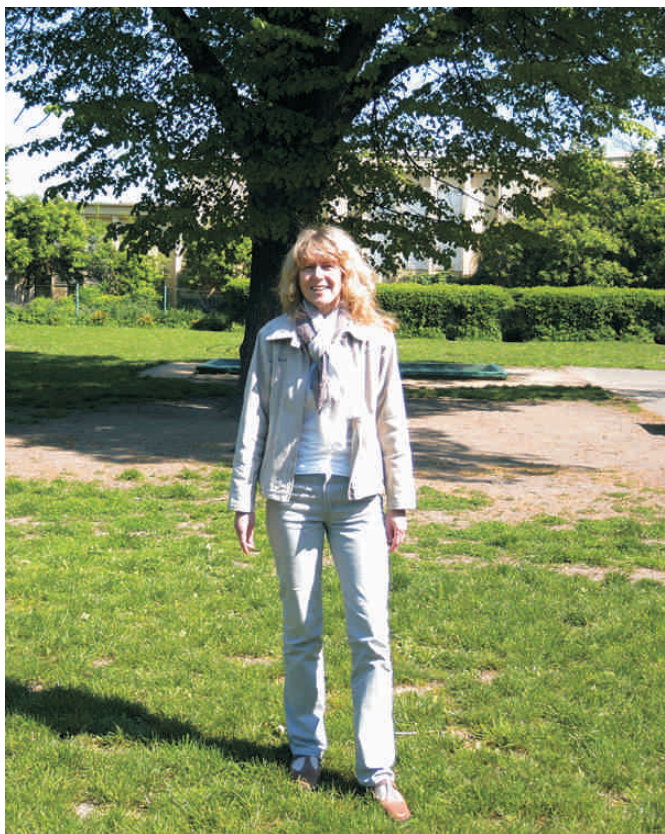
O co takoví lidé přicházejí a v čem jim tato záliba v nových věcech - neofilie pomáhá? Doufám, že jeho profesí není starost o zvířata a půdu. Tam se vyznávání rychlých změn a fascinace technickými novinkami nemusí vyplatit. Živé zvířátko ve chlévě potřebuje spíše neofoba nebo alespoň vzdělaného neofila, pokud mu nestačí elektronické zvířátko zvané Tamagoči. Sám nevím, jestli je mezi lidmi víc neofilů nebo neofobů, kteří mají z nových věcí strach, ale snad je přece jen víc těch, kteří mezi nimi hledají rovnováhu.

MK

Vedení obecního úřadu v Radkově na Opavsku se snaží zachránit unikátní 150 let starou lipovou alej, která spojuje obec s její místní částí Dubová. Radkovští radní kvůli její záchraně začali spolupracovat i s nevládními organizacemi, oslovující města i úřady.

Lípa Svobody a záměr vybudovat Arboretum pro slavíky na ZŠ Ochranova

Za paní zástupkyni ředitele ZŠ Ochranova Mgr. Romanou Foltýnovou je pamětihodná lípa u školy na Pekařské ulici v Opavě vysazena v roce 1933. V rozhovoru jsme paní Foltýnové položili několik otázek.

Kdy byla vaše škola postavena a kdy se v ní poprvé začalo vyučovat? Řekněte nám nějaké zajímavé okolnosti kolem vzniku školy. Byla to vždy česká škola?

Je to poměrně složitá otázka. Naši Základní školu Ilji Hurníka v Opavě totiž dnes tvoří 2 budovy, protože v 50. letech minulého století došlo ke spojení 10. národní školy v Kateřinkách (dnes 1. stupeň školy na Pekařské ulici) a 3. střední školy (dnes 2. stupeň školy na Ochranově ulici) v jeden celek. A obě části škol mají před sebou velké jubileum. V příštím školním roce totiž oslavíme 100. výročí otevření školy na Ochranově ulici a 85. výročí školy na Pekařské ulici. Každá ze škol měla navíc při svém vzniku jiný název. V roce 1915 byla pro žáky otevřena Chlapecká měšťanská škola na Badenfeldově ulici a v roce 1930 Masarykova jubilejní obecná škola v Kateřinkách. Zatímco škola na Ochranově ulici byla při svém vzniku ryze německá, škola na ulici Pekařská byla veskrze českou školou už od svého vzniku. Je velice zajímavé se dnes probírat kronikami obou škol a fotodokumentací týkající se např. období okolo roku 1938. Zatímco kronikář opavské „měšťanky“ vítá nástup fašismu s nadšením, kronikář kateřinské školy stejné období hodnotí jako národní pohromu. Je to přímý doklad toho, jak složité bylo toto období pro naše zdejší předky. Kroniky, které se týkají samotných počátků obou „našich škol“ jsou dnes uloženy ve Státním okresním archivu v Opavě.

Povídá se, že při vysazení lípy na zahradě vaší školy na Pekařské ulici byla pod kořeny uložena schránka s nějakými dokumenty. Ono se to říká i u dalších stromů, které byly vysazeny u dokončené stavby. Těžko se hledají věrohodné informace. Jediná, která by to potvrdila, je písemný záznam, například zápis do obecní kroniky. Jinak to může být jen hezká pohádka. Je to takto někde zaznamenáno o vaší lípě u budovy školy na Pekařské ulici?

Možná to zní jako pohádka, ale tu naši můžeme doložit. Díky pomoci některých nadšenců, kteří se zabývají historií Opavy, jsem se dopátrala v kronice školy informace o tom, že právě v okolí této naší školy bylo brzy po jejím založení započato s výsadbou okolní zeleně. A v roce 1933 byla na našem pozemku u hřiště vysazena tzv. lípa svobody na počest T. G. Masaryka a 15. výročí vzniku ČSR. Domníváme se, že jde o dnes již mohutný strom ve středu naší herní zahrady. Fotodokumentace k přesné lokalizaci bohužel chybí, ale v kronice je jasný záznam o tom, že do kořenů této Lípy Svobody byl v lékárnické lahvi uložen pamětní list o celé akci. Hledače „pokladů“ snad odradí skutečnost, že stejný pamětní list je vlepen také do této kroniky. I když, kdoví, třeba naši předkové vložili do lahve i nějaké další tajemství... Chtěla bych ale touto cestou poděkovat paní Mgr. Kateřině Vojkůvkové z Opavské kulturní organizace a panu Mgr. Martinu Sosnovi ze Státního okresního archivu v Opavě za pomoc při vyhledávání těchto informací.

V roce 1932 byla vysazena alej růžově kvetoucích hlohů podél školního pozemku. Jako přestárlé musely být pokáceny, co s těmi kmeny zamýšlíte udělat a co vysadíte na jejich místo?

V kronice jsme skutečně dohledali záznam o výsadbě aleje hlohů i dalších keřů u naší školy v roce 1932. Díky nové výsadbě byla tehdejší zahrada vyhodnocena dokonce jako vzorná. Protože dnes již stromy nebylo možné zachránit, rozhodli jsme se pokusit zde udělat z kmenů těchto vykácených stromů tzv. Broukověšť.

Jeden z hlohů, který je v nejlepším stavu, jsme pak ponechali jako památku na tuto alej. Ve spolupráci se zahradnickou firmou pana Ing. Rostislava Sládečka budeme nyní provádět novou výsadbu. Ta bude velmi pestrá. Bude se skládat jak z nejrůznějších okrasných keřů, tak také stromků. Rozmanitý výběr dřevin jsem volila i z důvodu výukových. Jako učitelka prvouky či přírodovědy na 1. stupni jsem s dětmi dříve obcházela široké okolí školy, abychom si ukázali skutečný modřín, buk... Výsadbu nových stromků u školy budeme provádět přímo s učiteli a žáky na 1. stupni a já jsem přesvědčena, že na takto zasazený strom budou děti v budoucnu pohlížet vždy jako na svůj strom. Bude to organizačně jistě náročná akce, ale protože je u nás spousta šikovných dětí a učitelů, věřím, že se záměr podaří. A kdyby se u nás v budoucnu zalíbilo třeba nejen slavíkům, ale i jiným pěvcům a dalším živočichům, budu spokojena.

Co si myslíte o environmentální výchově na škole? Máte dostatečně fundované učitele přírodopisu a možnosti učit přírodopis přímo v přírodě?

Problematicke udržení a rozvoje zdravého životního prostředí se na škole dost věnujeme. Na 1. stupni připravujeme pro děti a s dětmi řadu projektových dnů zaměřených na tuto problematiku např. Den zvířat, Den zdraví, Den vody, Den květin. Do ekologicky zaměřených projektů se zapojují všechny děti a jejich učitelé, při realizaci pomáhají starší žáci z 2. stupně. Jejich součástí jsou besedy s ekology, knihovníky, požárníky, canisterapeuty a odborníky na zdravou výživu, spolupracujeme s lesními pedagogy, střediskem volného času. Přípravu těchto projektových dnů bychom chtěli oživit také aktivitami na školní zahradě. Ta nám ale dosud příliš možností nedávala. Školní miniarboretum proto výrazně rozšíří řadu našich environmentálních činností. Při jejich realizaci navážeme na náš školní vzdělávací program. Již nyní na jaře jsme připravili v rámci projektu Den ptactva, na podzim naši učitelé opět zorganizují za pomoci starších žáků pro mladší děti projektový den zaměřený na ochranu životního prostředí, tentokrát s využitím nové části zahrady „Den stromů“. Součástí by měla být beseda s názvem „Plíce pro školu“ o nutnosti výsadby a pěstování zeleně, ale i o možnostech ekologického vytápění v domácnostech. Právě Opava totiž patří v topné sezóně k místům s kritickým výskytem škodlivých látek v ovzduší, což se našich dětí přímo dotýká – jsou omezovaly jejich venkovní aktivity. Na naší škole je spousta skvělých učitelů, kterým budoucnost naší planety není lhostejná. Ostatně o tom vypovídá i úroveň dosud připravených akcí.

Environmentální výchova je samozřejmě součástí hodin prvouky, přírodovědy či přírodopisu na celé naší škole. Motto celého projektu zní: Kdo má přírodu chránit a rozvíjet, musí ji co nejlépe znát.

Závěrem tohoto rozhovoru bych chtěla poděkovat paní RNDr. Kateřině Pálkové, koordinátorce EVVO města Opavy, která se mnou projekt „Arboretum pro slavíky“ konzultovala a pomohla mi mnoha cennými radami.

V okolí školní budovy na Pekařské ulici ZŠ Ilji Hurníka začíná revitalizace školní zahrady. Škola získala peníze z městského grantu díky projektu s názvem Arboretum pro slavíky, který je zaměřen na zkvalitnění environmentální výchovy školních dětí. V rámci projektu proběhne nejen výsadba nové zeleně, ale také projektové dny zaměřené na ochranu životního prostředí, besedy s odborníky a další aktivity. Již v sobotu 29. března začaly díky ochotě rodičů děti školy práce s přípravou pozemku na novou výsadbu. I když šlo o těžkou fyzickou práci (vytahování kořenů stromů, které musely být v minulosti vykáceny), tatínkové žáků školy odvedli skvělou práci a patří jim za to velké uznání. Pomáhaly ale i děti, které si také vedly výborně. Již začátkem měsíce dubna také proběhl první zajímavý projektový den zaměřený na ochranu ptactva, do kterého se zapojili všichni žáci a učitelé na 1. stupni této ZŠ.

Jsmo velmi rádi, že se podařilo získat peníze na dobrou věc. Chceme navázat na tradici upravených školních zahrad a navíc i co nejvíce vychovávat děti k pěknému vztahu k přírodě.

Účastníci soutěže v Projektovém dnu na ochranu ptactva s diplomy.

Na jaře do Raduně za česnekem medvědíím

Jarní prohlídka zámeckého parku v Raduni končí sběrem česneku medvědího.

Každý rok si mnoho lidí začátkem dubna zajde do zámeckého parku v Raduni na čerstvé, vonící listy česneku medvědího. Není třeba se bát, že ho milovníci pikantní kuchyně vysbírají. Je ho zde opravdu hodně. Právě v tuto dobu je nejlepší listy připravit jako salát. Pokud chcete vidět jak česnek medvědí kvete, musíte počkat do poloviny května, ale v té době jsou již listy tužší a starší, proto méně vhodné ke konzumaci.

Když už se vydáte do Raduně určitě neskončíte procházku jen na kraji smíšeného lesa, kde česnek roste, ale zajdete dál k rybníku Kameník. V té době "sběru česneku" se v rybníce odehrávají námluvy skokanů hnědých a o pár dnů později i ropuch obecných. Skokanů v posledních letech ubývá, zvláště těch hnědých.

Starší návštěvníci si jistě pamatují na mohutný dub letní, jehož jedna větev sahala až několik metrů z hráze daleko nad hladinu rybníka. Tím dubem byl Kameník proslulý. Byla to zkouška odvahy, projít se po větvi tam a zpátky. Po skácení dubu, bylo jeho torzo chvíli ponecháno na hrázi a potom, asi také protože bylo nebezpečné, zmizelo.

Je to zvláštní, že na jedné straně odstraňujeme přirozené překážky a na druhé stavíme pro děti a zastánce adrenalinových sportů opičí dráhy, kde při pohledu na ně, až tuhne krev v žilách. Jenže ty mají atest bezpečné atrakce.

Stručný průvodce parkem

V přední části parku roste velmi vzácný nahovětec dvoudomý, kterých tady dříve rostlo více, jenže doplatily na to, že raší až koncem května. Byly považovány za uhynulé a proto vykáceny.

Při procházce po cestičce od kostela vás zaujmou vzrostlé buky a jírovce, které sklánějí své větve nad prvním rybníkem. Je hojně využíván nejen raduňskými občany k osvěžení v horkých letních dnech.

Pohled na zámek vám zakryje mohutný dub červenolistý, jehož listy jsou zpočátku růžovočervené, ale v průběhu času stále tmavnou, až jsou purpurové a potom zezelenají.

Po prohlídce oranžerie se vydáte do širokého údolí bystrého potoka Raduňky, kde se rozkládá malebný krajinářský park. Sestoupíte pěšinkou podél liliovníků tulipánokvětých a dubu pyramidálního a dostanete se do prostoru, kde vás na jaře ovane vůně velmi aromatické byliny česneku medvědího, tvořícího velké koberce pod vzrostlými stromy opletenými břečťanem popínavým. Po pravé straně rostou staříčké tisy červené, tvořící kdysi živý plot. Pod hrází na louce je staříčká skupina katalp trubačovitých a na téže louce vás zaujme solitér buku červenolistého, který roste v hlavní ose průhledu parku. Pěkný rybníček pod zámekem s ostrůvkem se může pochlubit letitými olšemi. V blízkosti zámku v okolí rybníků a potoka Raduňky najdete místa, která podtrhují skutečnost, že se zde jedná o přírodně krajinářský park v pravém slova smyslu.

Celá rostlina je prostoupena účinnou silicí. Dále obsahuje vitamín C, fytoncidy, hořčiny a další látky. Účinné látky v česneku medvědíím regulují činnost žaludku, podporují trávení, urychlují hojení ran a vředů, uklidňují křeče hladkého svalstva a ničí střevní parazity.

Z podzemní cibulky vyrostle květ, jehož květenství je lichookolík.

"Ó vy lípy" o lípách píše inženýr Miroslav Frank

Dendrolog ing. Miroslav Frank CSc. si své publikace Ilustruje sám. Mezi jeho nejoblíbenější dřeviny patří duby, hlohy a ostružiníky, ale dokáže nakreslit všechny rostliny.

Stále častěji slycháváme hodnocení, co jsme v životě vybudovali a získali, málo už se mluví o tom, co jsme v našem životě ztratili. Bývaly doby, kdy lidé zvečera besedovali, scházeli se sousedé pro pár slov a vzpomínek ve voňavém stínu lip. Cit k přírodě, který vedl výtvoř lidské ruky jaksi opravdověji, citlivěji s kouzlem originality a řemeslného fortelu i empirickou zkušeností generací, vytvořil vesnická stavení a chalupy a také stromy v jejich blízkosti. Převážně lípy se vysazovaly kolem chalup. Proč? Byly krásnými stromy všude dostupnými, největšího stáří mezi dřevinami a skýtaly mnohý užitek. Jen dobře osvědčený a obecný užitek vytvořil po generace z lípy strom, jaký má. Je symbolem slovanstva, je opředěn naší historií, je našim národním stromem. Dříve poskytovaly lípy mezi chalupami ochranu před bleskem, dávaly dříví pro naše truhlářské práce a výrobu nádobí včelařských potřeb, hraček, květ byl významným léčivem, listů lip bylo stelivem a v nouzi krmivem. Lípy poskytovaly nenahraditelné lýko a stálý zdroj drobného dřeva na otop, které samo padalo z rozložitých korun hospodyním na dvůr. Lípy skýtaly potřebný stín lidem i dobytku. Byly i významnými orientačními body v krajině a hraničními stromy. Největší a nejcennější jejich vlastností však byla ochrana domů a stodol proti vlhkost. Dnes známe technická díla, která odvádějí přebytečnou vlhkost, chráníme zdivo proti vlhnutí chemikáliemi, osmózou, speciálními izolacemi a nátěry a jak se zdá, ta hlavní nejlevnější, nejefektivnější a trvale působící metoda nám unikla. Zajistit trvalý nízký stav vlhkosti v okolí budov, kterou zabezpečovaly lípy! Je třeba se poklonit moudrosti našich pradědů, kteří je v blízkosti chalup sázeli. Dnes víme, že dospělá lípa může vypařit za dne více než 570 l vody, kterou táhne ze země silou až 25 atm. Na výrobu 1 gramu sušiny (listů nebo dřeva) spotřebuje lípa asi 0,2% vody, která rostlinou projde. Zbývajících 99,8% vody se vypaří. Kolik asi vypaří lípa vody než naroste do krásného stoletého exempláře! Vzrostlý strom má kolem 800 000 listů, což je asi 1600 m² listové plochy. Za hodinu vyprodukuje 1,7 kg kyslíku. Dále váže prach, pohlcuje škodlivé plyny, hluk, poskytuje stín, zmírňuje extrémní teploty, usměrňuje a zadržuje vítr, produkuje fytoncidy a vůně, tím redukuje šíření mikrobů, zvlhčuje ovzduší, osvěžuje a uklidňuje. Je známo, že indiáni objímali staré stromy, aby na ně přešlo více z jejich pevnosti a síly, paměti, vytrvalosti a užitku. Vychovávejme se i my k úctě ke stromům. Všechny exempláře lip patří druhu *Tilia cordata* Mill. lípa srdčitá a *Tilia platyphylloides* Scop, mezi nimi je spousta kříženců.

Květy lípy srdčité

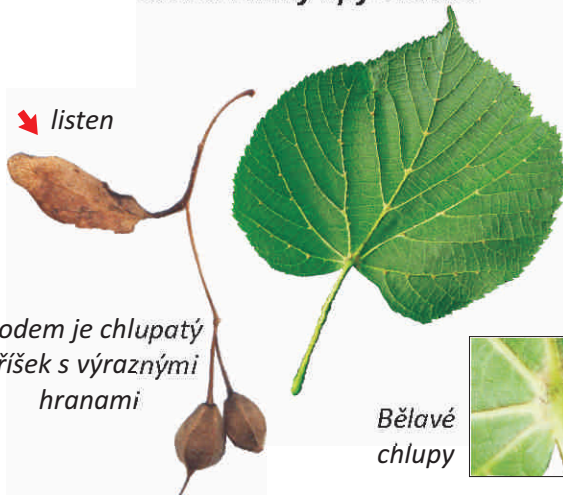

Oříšek je menší než u lípy velkolisté a je lysý bez výrazných hran.

Chlupy v úžlabinách žilnatiny jsou na rubu listu červenohnědé.

Určovací znaky lípy srdčité

Plodem je chlupatý oříšek s výraznými hranami

Bělavé chlupy

Určovací znaky lípy velkolisté

Zajímavosti nejen z přírody...

Sdílené články a aktuality o přírodě, ekologii a příbuzných oborech.
Kliknutím na odkaz se otevře článek v novém okně.

ZEMAN POTVRDIL VETO PRO ZÁKON O ŠUMAVĚ, ALE PUSTIL SE I DO JEHO KRITIKŮ

Prezident Miloš Zeman bude vetovat senátní návrh zákona o Národním parku Šumava. Potvrdil tak dřívější slova svého mluvčího. Podobně jako ekologům či občanským sdružením, kteří návrh kritizují, se prezidentovi nelíbí navrhovaná podoba zón ochrany přírody – avšak z druhé strany. Zatímco pro ekology je příliš malá, pro Zemana neúměrně velká. Aktivisty Miloš Zeman také kritizoval, označil je za "zelené fanatiky". Zdroj: www.ceskatelivize.cz

[Pro pokračování klikněte ZDE](#)

TRPÍTE ALERGIÍ NA PYL Z TRAV? PODÍVEJTE SE, KDY JE PYLU NEJVÍCE

Jediná rada pro lidi se silnou alergií na travní pyl je, aby během pylové sezony zůstávali pokud možno doma. To je ale trochu otrava. Dánští vědci se proto pokusili alergikům ulehčit život a zmapovali, v kterou denní hodinu je pylu z trav nejvíce. Pylu se ale úplně vyhnout nedá. Hepčík. Zdroj: www.ekolist.cz

[Pro pokračování klikněte ZDE](#)

ČTVRTINA ČECHŮ PODLE PRŮZKUMU VYHAZUJE NESPOTŘEBOVANÉ POTRAVINY DO KOŠE

Čtvrtina Čechů vyhazuje nespotřebované potraviny do koše, zhruba třetina lidí je kompostuje či dává zvířatům. Vyplývá z dubnového průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění Akademie věd ČR (CVVM). Nejčastěji končí v odpadcích ovoce a zelenina nebo pečivo. Důvodem pro vyhození potravin je podle průzkumu většinou to, že se zkazily, velmi málo lidí vyhazuje jídlo jen proto, že na něj zrovna nemá chuť. Největší část Čechů v průzkumu uvedla, že se problémem, co udělat se zbylými potravinami, zabývat vůbec nemusí. Více než dvě pětiny lidí totiž spotřebují všechno jídlo. Přes 30 procent dotázaných co nejvíce zbylých potravin zkompostuje nebo použije jako krmivo pro zvířata, u 24 procent Čechů končí běžně nespotřebované potraviny bez užitku v koši. Zdroj: www.ekolist.cz

[Pro pokračování klikněte ZDE](#)

VLÁDA SE CHYSTÁ NA BOJ SE SUCHEM. NAPUŠTĚNÍ BAZÉNU BY POŘÁDNĚ ZDRAŽILO

Lidem, kterým se valí voda do domovů, to bude znít jako špatný vtip. Ministerstvo životního prostředí připravuje opatření, která mají pomoci v boji s katastrofálními suchy, jež mohou v následujících letech Česko postihnout. Text, který má MF DNES exkluzivně k dispozici, má do září projednat vláda. Zdroj: www.idnes.cz

[Pro pokračování klikněte ZDE](#)

ZÁKONNÁ OCHRANA FUNGUJE — CHRÁNĚNÝM PTÁKŮM SE DAŘÍ LÉPE

Nová studie mezinárodního týmu pod vedením českých ornitologů prokázala, že zákonná ochrana ptáků nese plody. Ze 306 druhů podrobeným analýze v 10 zemích střední a východní Evropy se nejlépe daří těm nejpřísněji chráněným. Studie právě vychází v prestižním časopise Biological Conservation. Zdroj: www.birdlife.cz

[Pro pokračování klikněte ZDE](#)

MUSEUM SILEZIE
Zveme Vás na přednášku

**Čtyřmi světadíly
s Vilémem
Borůvkou**

— Korea a Malajsie (Borneo)

25. 6. 2014 v 18.00 h.
v Historické výstavní budově

• Historická výstavní budova SZM, Komenského 10, Opava
• otevřeno denně 9–19 hodin • www.szczm.cz
• vstup na přednášku zdarma

Přestali jsme chovat slepice, máme však pro vrabce supermarkety a fastfoody

Osadníci Nového světa a Austrálie si s sebou přivezli na nová sídliště vrabce domácího, protože jim veselé štěbetání vrabců chybělo.

Vrabc domácí se stal u nás Ptákem roku 2003.

Před padesáti lety jsme se jako malí kluci bavili chytáním vrabců. Stačila ohrádka pro housata, které jsme přidělali stříšku. Celou sklapovačku jsme obrátili, podepřeli hůlkou, na kterou jsme přivázali provázek a mohli jsme v úkrytu čekat až vrabci přiletí. Stačilo dát hrst obilí do misky pro slepice a určitě přiletěli. Na jedno sklapnutí jsme chytili někdy až 10 vrabců. Nikoho z nás nenapadlo je usmrtit, vždy jsme je pustili. Stejně jako při oblíbené noční chytače s baterkou, baterku jeden z nás zasvítit do otvorů na stěně kůlny, kde vrabci seděli a ten druhý ho oslepeného chytil. Také jsme jim darovali život. Tenkrát bylo na vesnici vrabců jako máku. V posledních letech jich však ubývá, což jsem zjistil nedávno, když jsem chtěl vyfotit vrabce v domnění, že je uvidím u slepic. Jenže ani na vesnici dnes málokdo slepice chová. Nakonec jsem je uviděl u supermarketu na nákupních vozíčkách. Tam totiž městští vrabci nejnázne najdou potravu. V koších a u stánků s rychlým občerstvením.

■ Přírozené rozšíření ■ Území, kam byl vrabec domácí rozšířen člověkem

Vrabc je věrný svému rodišti. Ornitologové kroužkováním zjistili, že 90 % ptáků se pohybuje do vzdálenosti menší než 2 km. Jen 1 % bylo odchyceno ve vzdálenosti větší než 10 km. Jednalo se jen o mladé vrabce, kteří vyhledávali nová místa ke hnízdění.

Velikost černé skvrny má význam při výběru partnera samičkou a zajišťuje svému nositeli určité postavení v hierarchii sociální skupiny - hejna. Samičky mají po celý rok stejné nenápadné zbarvení.

Tito samečci byli fotografováni v první polovině března.

Samci svůj šat převléknou za rok dvakrát. Po úplném přepelchání během září a října získají samci nevýrazné, jakoby matné zbarvení s malou černou skvrnou pod hnědávým zobákem. Časně z jara se ale vzhled samců dramaticky promění. V krátké době získají kontrastní zbarvení kombinací hnědé, šedé, bílých skvrn a nápadně černé zbarvené hrudi. Zobák se zbarvuje do sytě černé. Proměna nevzniká pelicháním, ale odlomením šedohnědé koncové části krycích per, zejména na hrudi, která přes zimu překrývaly sytou čern.

Český název: vrabec domácí

Vědecký název: *Passer domesticus*

Hmotnost: kolem 35 g

Tah: Celoročně stálý, tažné jsou jen středoasijské populace

Hnízdiště: Nejčastěji na stavebách, v prasklinách zdí, hospodářských budovách, větracích otvorech, ve spodní části hnízd čápa bílého, méně často na stromech. Většinou je více hnízd pohromadě.

Nejvyšší zjištěný věk prokázaný kroužkováním: 19 let a 9 měsíců, šlo o samici.

Potrava: Převážně rostlinná, semena kulturních rostlin a plevelů, zelené části rostlin, na jaře a v létě též živočišná, hlavně hmyz.

Hnízdění: Obvykle třikrát do roka, ve zvláště vhodných podmínkách jako jsou velkochovy zvířat i čtyřikrát.

Inkubace: 11 - 14 dní.

Záměrné rozšíření člověkem: Durban, Jižní Afrika-vysazení kolem roku 1800. V New Yorku bylo v roce 1851 vypuštěno asi sto vrabců, 1873 vysazení v San Franciscu, v Kanadě se objevují kolem 1868, roku 1940 obsazují Panamu. V letech 1863-1870 byli přivezeni do Austrálie a v roce 1866 na Nový Zéland. Od roku 1960 je na Azorských ostrovech, Island osidluje vrabec domácí v roce 1962. Nevyskytuje se ve větší části tropické Afriky a Jižní Ameriky.

Čerpáno z brožury Pták roku 2003 autorka textu L.Brejšková

Na celoměstských oslavách Dne Země se představily školy i organizace

Do tradičních oslav Dne Země se letos zapojilo více než čtyři desítky škol, institucí, neziskových organizací a spolků. Pro prezentaci své činnosti bylo mnohým umožněno postavit si své stanoviště na náměstí Osvoboditelů v Opavě. Instrukce toho využili při slavnostním zahájení oslav v neděli 27.4.

Tentokrát to nebylo na vycházce k vodě, ale vodní živočichy si mohli účastníci oslav vylovit v akváriu a prohlédnout si vodní breberku pod binokulární lupou. Vyžily toho nejen děti, které u stánku byli stále, ale i jejich rodiče. Mnozí z nich poprvé viděli larvu vážky, šídla, jepice, brouka potápníka i jeho larvu a další obyvatele tůní v Raduňském mokřadu. Ty nejmenší bavilo hlavně vylovit breberku a pokud se jim podařilo lupu zaostřit, mohli vidět i třeba kusadla vodního brouka.

Pro obdivovatele suchozemského hmyzu byla připravena vycházka pod názvem Za skrytými obyvateli města.

U dalšího stanoviště se žáci i jejich rodiče dověděli o možnostech studia na Masarykově střední škole zemědělské a Vyšší odborné škole a Mendelovo gymnázium připravilo letos soutěž v poznávání našich ryb. Byla stejně úspěšná, jako v minulém roce soutěž v poznávání našich ptáků. Jinde byla možnost seznámit se s našimi velkými šelmami, poznat je například podle stop na sádrových odlitcích. Byla zde i možnost podívat se do hvězdářského dalekohledu, který by byl určitě platnější v noci, ale všichni měli možnost z výstavy se dovědět mnoho zajímavého z hvězdné oblohy a o naší sluneční soustavě. Když jsme přišli na exkurzi na mokřad v Raduni, zaujaly nás okamžitě dětské obličeje doslova přilepené na stěny akvárií, ve kterých plavali čolci, potápníci, ale také slunečnice pestrá, které se daří v tůních s bohatým porostem vodních rostlin. Akvária byla instalována Petrem Bláhou, řečeným Indián a byl to velmi dobrý nápad. Plné dvě hodiny nás Petr poutavě poučoval o našich obojživelnících, žábách, čolcích a o nás lidech, kteří jim z neznalosti často škodí. Z třiceti pěti posluchačů se nenašel jediný, kterého by nezaujal svým živým a nadšeným projevem. Ti, kteří měli doposud k obojživelníkům rezervovaný vztah, se do žabiček doslova zamilovali. Postupně byli návštěvníkům mokřadu představeni jejich obyvatelé kuňky obecné, kuňky žlutobřiché i jejich kříženci, skokan krátkonohý, zelený a skřehotavý, skokan hnědý, ropucha obecná a rosnička zelená.

Natura Opava představila širokou nabídku své činnosti.

Pozorování vodních breberok zaujalo děti i dospělé.

Pulce naší žáby blatnice skvrnité jsme mohli vidět v jednom z akvárií. Z hadů to byla užovka obojková a z ještěřů slepýš křehký a ještěrka živorodá. Vůbec nám nevadilo, že jsme mokli a že byla zima.

Závěr přednášky věnoval Petr obecným zásadách ochrany obojživelníků. Krátké, ale bohaté historii Raduňského mokřadu, jako místa, kde probíhají hydrobiologická cvičení a akce, které jsme byli právě svědky. To vše jsme se dověděli při prohlídce mokřadu, u něhož byly vybudovány "hadníky", místa pro rozmnožování užovek a ještěrek.

Akce se zúčastnil i majitel firmy Semix Pluso Ing. Kamil Lisal, který se zasloužil o projekt Raduňského mokřadu. Je to člověk, který snad, co se týče záchrany zajímavých biotopů a rostlin, či zvířat neumí říct "To nejde, to se nepovede!".

Když se chcete naučit určovat ptáky podle hlasových projevů, pořídte si CD s jejich nahrávkami a pouštějte si je tak dlouho, až dostanete ptačí zpěv do ucha. Přitom však nezapomeňte chodit na vycházky do přírody. Toto nám řekl ornitolog Otakar Závalský na vycházce, která byla další akcí v rámci oslav Dne Země v Městských sadech. Ptáky při procházce nemusím ani vidět. Podle hlasu poznám, že nad námi letí vrána šedivka, v korunách se ozývá typický zpěv pěnkavy obecné, rehka zahradního, atd. atd.

Hned zpočátku účastníky upozornil na hlas sýkory koňadry a v průběhu vycházky na celkem 29 ptáků. Jeden z účastníků si všechny ptáky zapisoval, takže údaj překvapil i samotného ornitologa. Málokdy se stane, abychom uslyšeli a určili tři desítky ptáků.

Dověděli jsme se mnoho zajímavého o ptácích. Příjemným zpestřením bylo i pozorování puštíka obecného, kterého jsme viděli na větvi těsně u kmenu lípy. Za chvíli po nás ho objevili i ptáci a hlasitě na něj doráželi. Skončili jsme u kukačky, kterou jsme slyšeli jako poslední. Líbil se nám trylek a tlukot slavíka obecného, který je pokládán za našeho nejlepšího ptačího zpěváka. Mezi ně patří i drozd zpěvný a kos černý, kteří dokážou napodobit i jiné ptáky. Ty jsme slyšeli a viděli opakovaně.

Vycházku jsme ukončili oficiálně u lípy, kde se radovaly sýkory koňadry z obsazené dutiny na kmenu.

Odcházel jsem s přesvědčením, že když uslyšíme ptačí zpěv, vzpomeneme si na sympatického usměvavého pana ornitologa Otakara Závalského. Koupíme si CD, naposloucháme zpěvy ptáků a potom budeme sami ptáky určovat podle zpěvu. Naše vycházka bude o to bohatší.

Skautský oddíl pod názvem Mikan, což znamená v indiánském jazyce stopař, představil práci svých čtyř družin Bobři, Vlci, Šakali a Káňata.

Soutěž Poznejte naše ryby připravilo Mendelovo gymnázium Opava.

Masarykova střední zemědělská škola a Vyšší odborná škola představila možnosti studia na škole a jejich uplatnění v dalším životě.

Herpetolog Petr Indián Bláha ukazuje mloka skvrnitého.

Ostravský ornitolog Otakar Závalský při poslechu pěnice černohlavé.

Jezevec zimu částečně přespí v noře, žije z tukových zásob, liška musí lovit

Nejvíc informací o jezevcích na Opavsku se dovíte od hlučínského zoologa Vladimíra Badaye. Od něho jsme získali i tyto fotografie.

Jezevec a liška jsou naše větší šelmy, které jsou svým způsobem životem každá jiná. Jezevec je naší největší lasicovitou šelmou a liška patří mezi psovitě šelmy. Před zimou si jezevec vytvoří větším příjmem potravy zásoby tuku. Snad největší rozdíl je v tom, že jezevec zimu částečně prospí, kdežto liška musí celou zimu aktivně lovit, aby neumřela hladu. Liška často obývá opuštěné nory, které vyhrabal jezevec. Někdy mohou dokonce žít nerušeně i vedle sebe. Narozdíl od lišky je jezevec velice čistotný. Ze své nory pečlivě odstraňuje trus a u jeho obydlí nenajdete žádné zbytky kořisti. Jezevec žije velice skrytě, vychází v noci a to jen v létě. V zimě spí.

Liška se pohybuje za soumraku. Je mnoho rčení popisujících vlastnosti lišky a jezevce. Snad nejznámější je, že liška je vychytralá a jezevec zlý a zpupný. My už ale víme, že přisuzování lidských vlastností škodí zvířatům i nám. Kdoví, jak bychom dopadli my lidé, kdyby nás hodnotili třeba jezevci a lišky.

V tomto zpravodaji se zamyslíme nad jezevcem, jako důležitým článkem v potravním řetězci v lese. Způsob života jezevce a jeho chování zkoumali na Hlučínsku Vladimír Baday a prof. Vítězslav Bičík z Palackého univerzity. Výsledkem byla práce *Rozšíření a význam jezevce lesního na Hlučínsku a význam jeho ochrany*.

Autoři studie se v něm zamýšleli nad příčinami úbytku jezevců na Hlučínsku a došli k závěru, že příčinou je nadměrné rozšíření bažantnic v této oblasti, kde jezevec bývá zvláště pronásledován. K tomu přistupuje i celkově zkreslený názor na funkci jezevců v lesních ekosystémech, kde je nesprávně považován za nebezpečného predátora drobné zvěře, což není tak docela pravda. Před dvaceti lety se na Hlučínsku vyskytovaly zřejmě jen dvě izolované populace, v okolí Dolního Benešova a Vřesiny.

Vladimír Baday v roce 1994 získal na základě povolení k odchytu jednoho samce a po dvou letech obdržel dvě mladé samice z brněnské zoologické zahrady. Tak vznikla chovná skupina, která byla v následujících letech pozorována ve volné přírodě. Záměrně bylo dosaženo jen částečného imrintingu konkrétních osob, které se pohybovaly v průběhu každodenních pozorování v těsné blízkosti jezevců a monitorovaly jejich chování ve volné přírodě, kde vykazovali zcela přirozené vzorce chování. Podařilo se také u nich převést přirozenou noční aktivitu na denní, aby bylo možno lépe sledovat jejich potravní nároky a chování. Bylo tak možno zjistit informace o absolutním množství potravy, ale i o její skladbě. Byla potvrzena nesporná užitečnost jezevce. Výsledky byly prezentovány na konferenci "Příroda Hlučínska" v roce 1996.

Bylo by zajímavé a užitečné tento pokus opakovat.

Jezevec žije v lesích, na křovinatých stráních a ve větších zarostlých parcích. Vede velmi skrytý život, takže ho málokdo viděl. Mnoho lidí ho zná jen z obrázků. Vyhrabává si nory, které vedou do hloubky až pěti metrů. Místo, kde přespává si vystele.

Samice vrhne vrhá 2 - 6 slepých mláďat, která prohlédnou za 3 týdny. Jsou kojena přibližně 10 týdnů a po 5 měsících se osamostatňují. Dospělosti dosahují ve věku 1,5 - 2 let. Jezevci se dožívají věku až 15 let. Mláďata jsou velmi hravá a před své nory vylézají i během dne..

Dospělí jezevci vycházejí sbírat a lovit potravu až po setmění. Sbírají různé plody, žaludy, kořínky a jinou rostlinnou potravu. Loví hmyz a jeho larvy, žáby, měkkýše, malé savce a také ptačí vejce. Jejich mlsnému jazyčku neujdou ani hnízda včel a vos a čmeláků.

Boj o Radkovskou lipovou alej. Může se zachránit jako ekopedagogická plocha?

Z biologického, ekologického a estetického hlediska je každá alej v polích, a tedy i radkovská alej, významným prvkem v přírodě a vůbec nezáleží na tom, zda je přestárlá nebo vypadá pro někoho nevzhledně.

Zřizujeme broukoviště, protože jsme zjistili, že mrtvé dřevo je potřeba ponechat tam, kde vyrostlo. Zde již máme jedno velké broukoviště, bez jakýchkoliv nákladných úprav. Vyvేశujeme ptačí budky pro sovy a jiné dutinové ptáky, což stojí také peníze. Tyto problémy by odpadly, kdyby se postavila komunikace podél stávající aleje. Vykoupení pozemku za patřičnou náhradu od majitele by mohlo situaci vyřešit. Cesta alejí by byla nadále využita chodci a cyklisty, což dnes nedělají v obavě o svůj život. Ne kvůli stromům, ale kvůli dopravě a pohybují se raději mimo alej, říká mluvčí občanského sdružení Radkov Mgr. Tomáš Skalík. Okolní zemědělské pozemky budou nadále chráněny proti škodám, které způsobují hraboši. Ti by byli eliminováni sovami hnízdícími v dutinách lip.

Byla by to i praktická ukázka, jak se dá využít stará, pro člověka nepotřebná alej, jako ekopedagogická plocha, kam by jezdily školy na výuku o přírodě v přírodě a můžeme tvrdit i zájezdy s ochranným programem. Jedním bodem zájezdu by byla Radkovská lipová alej, dalšími třeba hrad Vikštejn, údolí řeky Moravice a mnoho dalších míst, kterými tato oblast na Vítkovsku přímo oplývá.

Pokud tyto důvody pro záchranu Radkovské lipové aleje nejsou pro nás důležité, potom bude chyba v nás lidech, kteří přírodu nechceme pochopit a jen prosazujeme své vlastní sobecké zájmy.

Takových alejí, které čeká "nějaké řešení" je určitě v okrese Opava několik. Je to především nádherná lipová alej vycházející ze zámeckého parku u zámku ve Štěplovci. Tam se naštěstí nemusí řešit komunikace, tam se řeší jen ochrana před padajícími stromy, větvemi. Takzvaná bezpečnost, která se dá zajistit vyvěšením tabule *Vstup jen na vlastní nebezpečí*. Co kdybychom povinně opatřili všechny místní tabule před a za obcí upozorněním, že na vás může spadnout strom, můžete se utopit v našem potoce, řece, rybníce. Ptáci mohou znečistit váš oděv a vstoupit do lesa opravdu můžete jen na vlastní nebezpečí. Houby ani lesní plody nejeste, můžete se otrávit. Nelezte na žádné hromady kamení, ani skalní výstupky, protože můžete spadnout. Za obcí na tabuli může být poděkování, že jste naši obec navštívili, a že jste návštěvu přežili.

Vlastně nepotřebujeme učitele a vychovatele, vzdělané rodiče a ani vlastní rozum. Stačí obdržet po narození průkaz "Žij na vlastní nebezpečí".

Zajímalo by mne, co by se stalo, kdyby se v dutinách lip v obou alejích našly larvy nebo dospělí brouci páchníci hnědí. Musely by být aleje vyhlášeny za chráněná území, za lokality evropského významu EVL, které musí být chráněné podle evropské legislativy NATURA 2000? Proč by zrovna zde páchník nežil. Jeho stopy v dutinách lip byly nalezeny!

Hnízdo si nejčastěji buduje ve stromových dutinách nebo osídluje velké ptačí budky.

Aktivní je v noci, živí se převážně polními a lesními hlodavci (hraboši, myšice). Hraboše uloví podle sluchu, nemusí ho ani vidět. Puštíci hnízdící v aleji, v poli výrazně snižují škody, které způsobují populace hrabošů. Pokud je hrabošů mnoho, odchovají sovy více mláďat, takže rovnováha se zachová.

Puštík obecný

Poznávání přírody na jarní expedici do Řecka si přírodovědci pochvalovali

Terenní základna Natury Opava v řecké Preveze přivítala prvních deset květnových dnů opavské, ostravské a brněnské přírodovědce. Byl mezi nimi i muzejní preparátor Vilém Borůvka, který pro námi budované regionální muzeum v Neochori vytvoří kolekci ptactva a drobných savců.

Pro žáky základních škol, studenty středních a vysokých škol a další zájemce o přírodu Balkánu připravuje Natura Opava různé přírodovědné expedice a školy v přírodě. Součástí programu v Řecku je i dlouhodobý přírodovědný průzkum prevezského poloostrova. Botanici, mořští biologové, ornitologové, entomologové a geologové studují přírodu poloostrova již od roku 1988. Výsledky průzkumu jsou prezentovány v regionálním přírodovědném muzeu v Neochori, které bylo založeno českými přírodovědci pocházejícími většinou z Opavy.

Prostory muzea zároveň slouží jako terenní stanice pro specializované přírodovědné expedice. Letos na jaře akce proběhla v termínu 1. - 10.5. Navštívili jsme a prozkoumali místa jako kaňon řeky Acheron, vnitrozemí ostrova Lefkady, mokřady Amvrakijského zálivu, orchidejové louky u Nikopolis a Agii Trias a mnoho dalšího. S fotogalerií a expedičními deníky se můžete seznámit v podrobném článku na našem webu: www.natura-opava.org

Ranní siesta v zahradě u terenní stanice. Zleva: preparátor Slezského zemského muzea v Opavě Vilém Borůvka, vedoucí expedice Jakub Kubačka, preparátor Jiří Stolarczik.

Část účastníků expedice. Zleva přírodovědec Michal Weiss, geolog RNDr. Karel Ondra, biolog Jakub Kubačka, ornitolog Martin Miškovský, přírodovědkyně Jana Miškovská, botanik Mgr. Pavel Veselý, botanička Mgr. Marie Opálková, entomolog Mgr. David Musiolek.

Kostelík v Agii Apostoli se stal symbolem našeho tábořiště ve starém duboolivovníkovém sadu. Na jeho zdech pobíhají gekoni turečtí.

V dubových hájích kvetou na jaře a na podzim bramboříky, mořské cibule, arón plamatý, asfodely a zajímavá okoličnatá rostlina tromín.

Ve spadném dubovém listí žije nejmenší ještěrka krátkonožka evropská a na kmenech oliv a dubů se pohybují ještěrky balkánské a zelené. Z hadů jsou zde kousavá štíhlavka východní, užovka čtyřpruhá, užovka levhartí a užovka stromová.

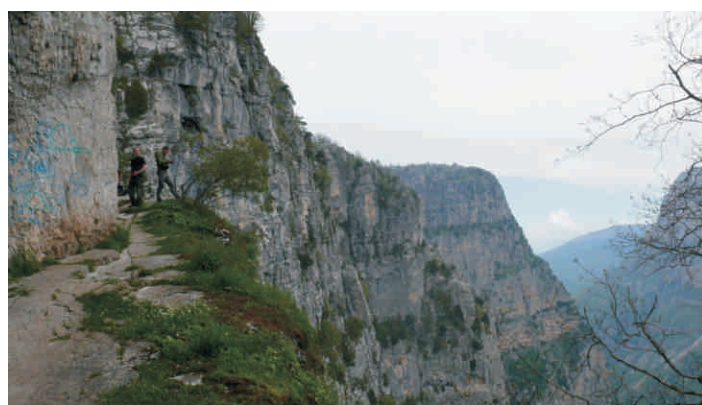
Na tureckou pevnost se museli účastníci doslova prodrat trnitou makchií, která pokrývala velmi ostré škrapy na vápencových kamenech.

V mokřadech loví ryby užovka podplamatá. Do Amvrakijského zálivu ústí řeka Louros jejíž vodou je bezpečně po celý rok zásobována Preveza a celý Prevezský poloostrov. V mokřadech hnízdí mnoho druhů ptáků. Viděli jsme zde i pelikány, kormorány a pisyly čáponohé.

Do programu letošní expedice byla zařazena návštěva historických míst, antických památek: Město vítězství Nikopolis, které nechal postavit císař Augustus po vítězné bitvě s egyptskou královnou Kleopatrou v roce 31 před našim letopočtem, věštírna v Dodoni, starořímské město Kassope, památník tureckého odboje Zalongo, hrad Pantokrátor v Preveze, který chránil město před tureckými a benátskými okupanty. Na snímku želva vroubená v Kassope.

Kaňon Vikosu a pohoří Astraka je překrásné místo na severu Řecka u hranic s Albánií. Nachází se v oblasti Zagori, která je charakteristická specifickou architekturou kamenných domů. Horami národního parku Vikos-Aoos protékají stejnojmenné řeky. Kaňon řeky Vikos vytváří na místě prudkého převisu Oxya strmou stěnu o výšce 1100 metrů nad korytem. Je tedy zařazen do Guinessovy knihy rekordů jako nejhlubší kaňon na světě.

Představujeme ukázkou z publikace...

Na jaře loňského roku vyšel první díl publikace s názvem *Opavskem pěšky i na kole přes lesy, louky, pole 1* s podtitulem: průvodce přírodními zajímavostmi Hlučínska. Publikaci vydalo naše sdružení společně se Statutárním městem Opava. Jedná se o netradičně pojatého průvodce. Během jarních a letních dnů můžete využít několik návrhů na cyklovýlet nebo na pěší túru. Publikaci si můžete zadarmo vyzvednout v informačním centru na Horním náměstí nebo stáhnout v PDF z webu města Opavy. Zde uvádíme úryvek z kapitoly "Okruh říční krajinou" :

Říční krajina je obecný pojem zahrnující všechny ekosystémy a objekty vyskytující se v blízkosti řek a vod, například prameny, tůňe, koryta, slepá ramena, nivy, luhy, břehy nebo podpovrchové části toku apod. Menší partie typické říční krajiny na Opavsku nalezneme podél toku řeky Opavy mezi Kravaři a Hlučínem. Na trase vedoucí po cyklostezkách a turistických chodnících nivou řeky s fragmenty ekosystému říční krajiny vás zavedeme na místa a upozorníme na rostliny a živočichy, kteří jsou na činnosti řeky v krajině životně závislí. Během asi tříhodinové vycházky jistě pochopíte, že řeka není jen „voda v korytě od pramene k ústí“ a děje, jako je povodeň, neprůchodnost koryta, zborcení břehů nebo tůňe s komáry nemusí znamenat nic negativního. Naopak, jsou pro život v říční krajině zásadní.

Za břehoušem černoocasým na Benešovské louky

Druhou zastávkou je lokalita výskytu břehouše černoocasého. Uvidět tohoto bahňáka není vůbec snadné. Proto, prosím, nepočítejte, že ho zde s určitostí spatříte. Mnohem důležitější je podrobně poznat jeho prostředí – biotop. Od rybníku Nezmar po tzv. třetí hrází jsme se dostali překrásnou lipovo-dubovou alejí až na místo, kde si povíme něco o říční nivě. Říční nebo také údolní niva je ploché údolní říční dno formované a ovlivňované povodněmi.

Tvoří podstatnou část říční krajiny. Najdeme ji ve středním a dolním úseku všech toků. Zde dochází k ukládání šterkovitých, písčitých nebo jílovitých naplavenin. Z nich se vytvářejí úrodné nivní půdy v šířce až několik kilometrů.

V minulosti bývalo celé toto území pokryto lužními lesy, dnes po nich zbyla už jen torza, zatímco většina niv byla přetvořena na louky, později na ornou půdu. Díky množství tůní a kanálů spolu s loukami a rozptýlenými porosty dřevin nalézají vzácné rostliny a živočichové vhodné podmínky pro život i zde. Jen některé louky v soustavě „Koutsko-Zábřežských“ a benešovských nivních luk jsou pravidelně koseny, jiné zarůstají a tím pádem jsou znehodnocovány. Problémem je degradace půdy přehnojováním kejdou, pojezdem těžké techniky a nesmyslné snahy o odvodnění tůní, které někteří hospodáři v těchto místech stále praktikují. Jednoznačně můžeme tvrdit, že ze všech živočichů, jež v celé knížce představíme, je břehouš černoocasý jeden z nejatraktivnějších, bohužel však vlivem dlouhodobě špatného hospodaření nejen v nivě kolem Benešova zároveň nejohroženější. Pro břehouše jsou typickým místem výskytu vlhká místa porostlá nízkou travní vegetací. Likvidací luk a mělkých okrajů rybníků i celkovým odvodněním krajiny mizí i tento pták. Dokumentují to počty hnízdících párů na území ČR. Například po dokončení vodohospodářských úprav břehouš zcela zmizel z Dolního Podyjí nebo Strakonicka. Dnes se populace skládá maximálně z 20 párů v celé ČR. Z toho zde, na benešovských loukách, bylo prokázáno hnízdění až sedmi párů. Břehouš černoocasý je veliký asi jako holub domácí, má velmi dlouhý zobák a dlouhé nohy. Svrchu je zbarven hnědš s vlnkáváním, spodní strana těla je v zimě šedá. Na jaře obléká svatební šat, na krku a hrudi rezavě červený. Samec a samice se navzájem neliší. Mladí jedinci jsou celkově zbarveni šedě. Při letu můžeme spatřit nápadný široký bílý pruh na křídlech a bílý kořen ocasu. Jeho hnízdo tvoří důlek v zemi vystlaný suchou travou. Samice snáší asi 4 kulovitá, olivově hnědá vejce s tmavými skvrnami, na kterých sedí oba rodiče po dobu asi 24dnů; nekrmivá mláďata vodí ještě asi 5 týdnů. Břehouš je dobře přizpůsobený pro sběr potravy na zemi, v porostu i bahně, a to i při brodění v mělké vodě. Zobákem důkladně prohledává místo po místě. Loví kobylky, sarančata, v půdě nebo v bahně drobné měkkýše a kroužkovce, v mělkých vodách zase larvy vodního hmyzu.

Je zřejmé, že říční niva a její rozmanité ekosystémy jsou pro břehouše důležité hlavně z důvodu potravní nabídky. V tomto smyslu by měla probíhat i jeho ochrana, je nutné zachovat přirozené procesy a koloběh vody v krajině. Pokud si stále ještě neumíte pod pojmem říční krajina nic představit, bude nejjednodušší udělat si krátkou zastávku, u kapličky na jilešovském kopci. Odtud uvidíme širokou říční krajinu řeky Opavy jako na dlani. Téměř všechny přilehlé ekosystémy (slepá ramena, poříční tůň, mokřady, vlhké podmáčené louky, lužní lesy) jsou vytvořeny nebo zásadním způsobem ovlivněny touto řekou. Činnost člověka postupně ukrájí přírodu z této krajiny kousek po kousku a mohla by ji časem zcela zlikvidovat.

Za kormoránem velkým na rybník Nezmar

Rybník Nezmar u Dolního Benešova je největším rybníkem v okrese Opava. Má rozlohu 65 ha. Procházka po hrázi, pod korunami vzrostlých stromů, umocněná pohledem na benešovský kostel sv. Martina, je kouzelná. Zajímavý, i když relativně chudý je život na hladině rybníka i pod ní. Chybí zde litorální porost, tedy místo zarostlé rákosím.

Nezmar je totiž rybník produkční, rybníkářství je zde zaměřeno na vysoký hektarový výnos ryb. Důkazem je každoroční výlov, který je pro Benešov takřka svátkem.

V areálu celé soustavy rybníků od Bohuslavic až po Benešov můžeme pravidelně pozorovat vodní ptactvo, a to především v místech, kde má možnost hnízdit a dobře se skrýt. Vhodnými místy jsou rákosiny, porosty olšin a vrb i jiné dřeviny zasahující k vodní hladině. Žijí zde potápky, různé druhy kachen či brodiví ptáci.

Kormorán velký

V mělkém bahně vypuštěného rybníka hledají potravu bahňáci a všudypřítomní raci. Jeden z ptáků však svou přítomností vzbuzuje obrovské vášně. Je to kormorán velký. "Kormorán" vzniklo spojením latinských slov *Corvus marinus* - "mořský krkavec". Vědecké jméno rodu *Phalacrocorax* je řeckého původu a znamená "plešatý, holohlavý krkavec". V současnosti u nás hnízdí zhruba 250 párů, což je relativně malý počet oproti roku 1989, kdy u nás hnízdilo až 700 párů tohoto přímořského opeřence. Během jarního a podzimního tahu se na našem území pohybují tisíce párů z jiných částí Evropy a dalších 8 až 10 tisíc jedinců kormoránů velkých u nás ročně zimuje. Tyto počty mají nemalý vliv na stav ryb v našich řekách a rybnících. Na příkladu kormorána se dá dobře vysvětlit, jaký je rozdíl mezi pojmy užitečný a škodlivý druh v živočišné říši. Vždy záleží na tom, zda je určité zvíře našim konkurentem nebo ne. Kormorán má tu smůlu, že loví ryby stejně jako rybáři. U nás v ČR jsou to právě rybáři, kteří spolurozhodují o tom, jaké druhy ryb a v jakém počtu budou v řekách a rybnících vysazovány. Přirozený přírodní cyklus ale nerozlišuje cílenou hospodářskou činnost a nepreferuje jeden druh živočichů – například kapra v rybníku, pstruha duhového v řece... To, že kormoráni létají na rybníky plné ryb, je „záměr přírody“ regulovat extrémní přemnožení. Pro rybáře, kteří ryby vypěstují, vysadí a dokrmují, je to pochopitelně velká ekonomická ztráta. Mnohé naše rybníky se staly jen nádržemi na výkrm kaprů nebo jiných rychle rostoucích prodejných ryb. Následkem odchovávaní ryb na umělých sádkách se již bohužel nejedná o geneticky původní jedince s přirozenou ostrážitostí a vitalitou. Kormorán vlastně není problémem. Je to pochopitelný důsledek samoregulačních procesů v přírodě. Je-li velká nabídka potravy, dříve nebo později se najde predátor, jenž zdroje využije. Kormorán nás tak oklikou upozorňuje na chyby, které děláme a na problémy, jež jsme si sami způsobili v říční krajině: regulace toků a s tím související nedostatek úkrytů ve vodě a kolem břehů, odstraňování pobřežních porostů a překážek v podobě spadlých stromů či větví, zpevňování břehů, stavba jezů, kde nezamrzá voda. V takovém prostředí se bohužel ryby nemají kde schovat. Jako bychom vybízeli kormorány: „Pojďte lovit k nám, dveře máte dokořán, ryby jsou u nás jako na talíři.“

V minulých stoletích k nám kormoráni přilétali ze severu, nalovili si potravu a letěli dál do Středomoří. Časem ale objevili zásobárny potravy a snadno přečkali zimu u nás. K problematice „kormorána“ je tedy třeba přistupovat v širších souvislostech a řešení hledat v celkovém ozdravení krajiny, ne jen v případné regulaci jeho počtu případným odstřelem.

Ověřte si své znalosti

Testové otázky

1) Mezi které šelmy patří jezevec lesní?

lasicovitě, psovitě, kunovitě, je to dravec

2) Čím se živí jezevec lesní?

je bylinožravec, masožravec, hmyzožravec, všežravec

3) Kde si staví jezevec příbytek?

na stromě, na vodě, v noře, kdekoli

4) Kde hnízdí břehouš černoocasý?

na loukách, na poli, v lese, staví si hnízdo na hladině

5) Čím se živí kormoráni?

rostlinnou potravou, loví myši na poli, loví ryby

Spojovačky (spoj pojmy, které spolu souvisí)

6) jezevec - lasicovitá šelma

7) liška - psovitá šelma

Rozhodnutí o správnosti

8) Kormoráni se umí za kořistí potápět.

Ano Ne

9) Jezevec upadá v zimě do několikadenního nepravého zimního spánku.

Ano Ne

10) Liška upadá v tuhé zimě do pravého zimního spánku.

Ano Ne

Stopy kterých zvířat vidíte na obrázku?

A

B

Výsledky dubnového kvízu:

Testové otázky: 1 vlaštovka obecná, straka obecná, drozd zpěvný 2 přední

3 na jaře, 4 u lidských sídlišť, 5 sasanka hajní, dymnivka dutá, křivátec žlutý

Spojovačky: 6 drozd zpěvný, 7 kos černý

Rozhodnutí o správnosti: 8 ne, 9 ne, 10 ne

Poznáte, co je na obrázku: A mládě kosa černého B mládě drozda zpěvného

Své odpovědi nám můžete zasílat na adresu: info@natura-opava.org. Budete zařazeni do soutěže. Správnost odpovědí si budete moci zkontrolovat v dalším čísle měsíčníku.

Zážitky s vránou šedivkou

Jako malý chlapec jsem zažil spousty veselých příhod s vránami šedivkami, které jsem si ochočil. Je to sice už padesát let, ale jakoby to bylo včera. V Hněvošicích v lesíku na břehu rybníka rostly duby a olše, kousek dál smrky a po jeho okraji pak borovice a pás modřínů. A právě tam jsme jednou s kamarádem Pepíkem uviděli myslivce, jak míří puškou na vrchol borovice, kde měla hnízdo vrána šedivka. Prásk!

K zemi se snesly větvičky z hnízda a ještě něco... Myslivec spokojeně odcházel k rybníku a my, poháněni zvědavostí, jsme utíkali prozkoumat ten úlovek. Byly to dvě mladé vrány šedivky. Měly velká holá bříska a mohutné zobáky. Z křídel a hrudi jim trčela světlá, černě ochmýřená brka. Krátký ocásek tvořila též řada brk. Kamarád o kořist nestál, a tak jsem si obě vyplašená mláďata zastrčil pod košili a odnesl domů. Ubytoval jsem je v dědově králíkárně, kde jsem pro ně udělal hnízdo. Vždy, když jsem otevřel králičí kotec, začaly krákorat a hlasitě žadonit o potravu. Krmil jsem je starostlivě. Hlavně rybičkami, které jsem lovil v potůčku pod rybníkem. Byli to hrouzci a malí karasi. Trvalo asi 14 dnů, než šedivky zesílily a začaly poletovat. Na dvoře se cítily jako doma a posedávaly, kde se jen dalo. Domovnici, paní Čáповou vyděsily tak, že mi pohrozila a všem potom vykládala, jak jsou šedivky kruté, jak vybírají jiným ptákům hnízda, loví na poli mladé zajíčky, takže je nikdo nemá rád. To je přece pomluva, vždyť šedivky jsou tak milé a přítulné, pomyslel jsem si. Zažívali jsme s nimi spousty legrace. Třeba když jsme s maminkou sadili zelí a kedlubny, šedivky za našimi zády sazeničky hbitě vytahovaly ven z hlíny a pak dělaly, jako by nic. Maminka se zlobila, ale vím, že to bylo jen na oko, že jim tu lumpárnu odpustila. Až jednou, šedivka chytila na dvorku malé kachňátko a vynesla ho na střechu. Svědkem té strašné události byla naneštěstí i paní Čáповá a navíc, ke vši smůle, to kachňátko bylo její. Já se jen krčil a čekal, co bude. Rozzlobená domovnice si ihned stěžovala mým rodičům. Z toho, jak rozhazovala rukama a ukazovala směrem ke mně, bylo jasné, že to neprojde jen tak. Příští den, když jsem se vracel ze školy, mi šedivky nepřiletěly naproti jako obvykle. Oplakal jsem to a utěšoval se, že si na jaře zase nějakého chytrého ptáčka opatřím, třeba kavku či straku anebo nejraději znovu šedivku. Až mnohem později mi táta prozradil, že mé ochočené šedivky daroval jednomu známému ze sousední vesnice. Takže je možné, že ještě žijí!

ZÁŽITKY S VRÁNOU ŠEDIVKOU

Natura Opava

vzdělávání - ekologické služby - expedice - péče o přírodu

Jsme občanské sdružení, které se od roku 1992 zabývá vzděláváním, ekologickými službami, péčí o přírodu, publikační činností a osvětou. Naším krédem je - "učit o přírodě v přírodě". V našem týmu pracuje řada odborníků jako: ekologové, hydrobiologové, botanici, dendrologové, mykologové, zoologové, entomologové, herpetologové, krajinní ekologové, geografové, pedagogové, zahradní architekti, geologové, ekotoxikologové, fotografové, grafici a odborníci v IT, lesníci, zahradníci...

Měštům, obcím a organizacím nabízíme odborné služby a poradenství v oblastech vzdělávání a prezentace regionu (naučné stezky, publikace). Poradíme v otázkách ochrany přírody a krajiny, rozvoje venkova, získávání dotací, výzkumu a v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí. Naše projekty jsou velmi populární. Vyznačují se originálním přístupem a pojetím a precizním grafickým zpracováním. Informace jsou na: www.natura-opava.org

Občanské sdružení Natura Opava - Czech Republic

E. Beneše 30, 747 05 Opava

tel: 00420 737 322 616

e-mail: info@natura-opava.org, web: www.natura-opava.org

facebook: www.facebook.com/naturaopava